

De opzegging door de bank van kredietovereenkomsten.

Aanleiding.

Bijna op weg naar Berlijn gaat Oad Reizen van de een op de andere dag failliet. De grootste touroperator van Nederland is ter ziele. Het familiebedrijf Ter Haar dat dateert vanaf 1924 is niet meer. De crisis, minder en kortere reizen, internetboekingen, zijn de oorzaken van de verminderde omzet. De bank heeft het krediet opgezegd.

In de onze tijd van de nog steeds aanhoudende economische crisis is de spanning in de relatie tussen de bankier en de klant voelbaar. Misschien is het goed de juridische kennis rond dit onderwerp op te frissen.

Wet- en regelgeving. Jurisprudentie.

Belangrijk is titel 7b van Boek 7 BW, artikel 514 tot en met 551. Van even groot belang zijn de Algemene Bankvoorwaarden (ABV), die de banken hanteren. Veelal zijn nog andere voorwaarden van toepassing.

Artikel 2 ABV zegt, dat de bank bij haar dienstverlening de nodige zorgvuldigheid in acht dient te nemen en daarbij naar beste vermogen rekening houdt met de belangen van de klant.

Er is een veelvoud aan vonnissen en arresten, die gaan over de onderwerp kredietopzegging. Elk geval is weer een geval apart. Alles hangt af van de concrete omstandigheden van het geval.

Uitgangspunt.

Als uitgangspunt heeft te gelden dat op grond van de toepasselijke algemene bankvoorwaarden een kredietrelatie in beginsel te allen tijde door een bank kan worden opgezegd.

Echter: voldoende zwaarwegende grond voor opzegging?

Het staat een bank echter niet vrij de bevoegdheid tot opzegging naar willekeur te gebruiken. Evenals bij andere duurovereenkomsten kunnen de eisen van redelijkheid en billijkheid in verband met de concrete omstandigheden van het geval meebrengen dat opzegging slechts dan tot een rechtsgeldige beëindiging van de overeenkomst leidt indien een voldoende zwaarwegende grond voor opzegging bestaat.

De bank kan van haar (contractuele) bevoegdheid geen gebruik maken, voor zover dat in de gegeven omstandigheden naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar zou zijn. Beoordeeld moet worden of er sprake is van een mogelijke onevenredigheid tussen de belangen van de bank en de klant, maar ook die van betrokken derden.

De rechter zal bij de beoordeling in beginsel terughoudend dienen te toetsen, omdat hij niet de plaats van bankier kan innemen.

Bijzondere zorgplicht in verband met de maatschappelijke functie van banken.

Voor een bank geldt daarenboven dat zij in verband met de maatschappelijke functie van banken een bijzondere zorgplicht heeft, zowel jegens haar cliënten uit hoofde van de met hen bestaande contractuele verhouding, als ten opzichte van derden met wier belangen zij rekening behoort te houden op grond van hetgeen volgens ongeschreven recht in het maatschappelijk verkeer betaamt. De reikwijdte van die zorgplicht hangt af van de concrete omstandigheden van het geval.

Proportionaliteit en subsidiariteit.

Voor een kredietopzegging impliceert dit dat deze ten minste in overeenstemming zal moeten zijn met eisen van proportionaliteit en subsidiariteit. Daarbij dienen de belangen van beide partijen te worden gewogen.

Standaard arrest Rabobank/Aarding.

Hof Arnhem 18 februari 2003 ECLI:NL:GHARN:2003:AF5233

Voor de rechtsgeldigheid van de opzegging van een bankkrediet zal onder meer (dus niet limitatief) betekenis toekomen aan de volgende negen factoren:

- a) de duur, de mate van exclusiviteit, de omvang en de ingewikkeldheid en het verloop van de kredietrelatie,
- b) een aanmerkelijke afname van de kredietwaardigheid en/of aanmerkelijke toeneming van het bancaire kredietrisico, waarbij met name van belang zal zijn of er voldoende dekking door zekerheid bestaat dan wel kan worden verleend en de mate van waarschijnlijkheid of en in welke omvang deze zal blijven bestaan (alles te stellen op de liquidatiewaarde),
- c) het gedrag en de betrouwbaarheid van de kredietnemer alsmede de mate waarin en de tijdigheid waarmee deze de bank op de hoogte heeft gesteld en stelt van alle voor de kredietrelatie relevante omstandigheden,
- d) of en in welke mate de kredietnemer toerekenbaar is tekortgeschoten (bij voorbeeld door (structurele en/of ruime) overschrijding van de kredietlimiet),
- e) de kans dat de onderneming van de kredietnemer, al of niet na reorganisatie of doorstart, zal overleven en de mate waarin de kredietnemer een reorganisatie heeft opgestart,
- f) welke termijn de kredietnemer krijgt om een andere (huis-)bankier te zoeken en welke ernstige financiële problemen voor de kredietnemer (zullen) ontstaan indien hij zijn financieringsbehoefte niet op korte termijn elders kan onderbrengen,
- g) de wijze van besluitvorming van de bank voorafgaand aan de opzegging en de wijze waarop overleg is gevoerd met de kredietnemer en of en in welke mate de bank de kredietnemer tevoren heeft gewaarschuwd,
- h) of de bank door eigen gedragingen (zoals toelating van overschrijding van de kredietlimiet) verwachtingen heeft gewekt,
- i) andere maatschappelijke belangen (waaronder het voortbestaan van werkgelegenheid).

In de praktijk speelt soms ook het verschil tussen kredietopzegging en kredietopeising. Wordt alleen het getrokken deel van de kredietfaciliteit bevroren, of moet ook dit verstrekte deel aanstonds worden terugbetaald?

Vordering tot verbod parate executie. Executoriale verkoop nu of onderhandse verkoop op termijn?

In de huidige tijd van de recessie speelt het dilemma tussen onmiddellijke executorialie verkoop en het toestaan van een onderhandse verkoop op termijn (die zoals bekend beduidend meer opbrengt) steeds meer.

De vraag is steeds of de bank misbruik maakt van haar executiebevoegdheid en of de bank het proportionaliteits- en subsidiariteitsbeginsel schendt.

In de casus van het kortgeding vonnis van Rechtbank Amsterdam d.d. 25 mei 2009 werd geoordeeld dat daarvan geen sprake was. De schade van de bank liep per maand met flinke bedragen op.

Dezelfde Rechtbank oordeelde in het vonnis van 15 mei 2013 echter anders.(ECLI:NL:RBASD:2013:CA0869). Volgens de voorzieningenrechter maakt de bank onder de gegeven omstandigheden misbruik van recht door thans tot openbare verkoop van de onroerende zaak over te gaan. De voorzieningenrechter heeft bij dit oordeel betrokken dat in deze tijd, waarin het economisch gezien niet goed gaat met Nederland en veel huizen, zoals ook het onderhavige, “onder water staan”, dat wil zeggen de hypotheekschuld hoger is dan de waarde van het huis, van een bank meer coulance mag worden verwacht dan in economisch goede tijden. Dit betekent dat een bank tot het uiterste dient te gaan voor zij het middel van een openbare veiling kiest en dat als het in redelijkheid nog mogelijk lijkt dat door middel van een regeling een grote restschuld kan worden voorkomen, daarvoor moet worden gekozen.

Opzegging wegens verhoogd integriteitsrisico.

Dit artikel betreft het onderwerp van opzegging van een kredietovereenkomst op grond van financiële gronden, en niet de opzegging wegens verhoogd integriteitsrisico. Dan gaat het over incidenten ter zake van vertrouwen, compliance en moraliteit. In het geding is de integriteit van de dienstverlening, het voorkomen van witwassen, het financieren van terrorisme, en dergelijke.

Peter de Booi (131031)